

नेपाल खानेपानी संस्थान

खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम
स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : लेखा, तह : ८, पद : सहायक प्रबन्धक

पाठ्यक्रम योजनालाई निम्नानुसारका दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ :

प्रथम चरण :- लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क :- २००

द्वितीय चरण :- अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क :- ३०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

१. प्रथम चरण : लिखित परीक्षा (Written Examination)

पूर्णाङ्क :- २००

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या X अङ्क	समय
प्रथम	शासकीय प्रबन्ध र संस्थागत ज्ञान	१००	४०	विषयगत	६ प्रश्न X १० अङ्क	३ घण्टा
				विषयगत - समस्या समाधान	२ प्रश्न X २० अङ्क	
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी	१००	४०	विषयगत	६ प्रश्न X १० अङ्क	३ घण्टा
				विषयगत - समस्या समाधान	२ प्रश्न X २० अङ्क	

२. द्वितीय चरण : अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क :- ३०

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
अन्तर्वार्ता	३०	मौखिक

द्रष्टव्य :

- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुबै हुनेछ ।
- प्रथम र द्वितीयपत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ ।
- लिखित परीक्षामा सोधिने प्रश्नसंख्या र अङ्कभार यथासम्भव सम्बन्धित पत्र/विषयमा तोकिए अनुसार हुनेछ ।
- विषयगत प्रश्नको हकमा एउटै प्रश्नका दुई वा दुई भन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिने छ ।
- विषयगत प्रश्नमा प्रत्येक पत्र/विषयका प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नको उत्तर सोही खण्डका उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भएतापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम, विनियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मितिभन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्भन्नु पर्दछ ।
- प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- पाठ्यक्रम स्वीकृत मिति :- २०८२/१२/१२

नेपाल खानेपानी संस्थान

खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम
स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : लेखा, तह : ८, पद : सहायक प्रबन्धक

प्रथम पत्र : शासकीय प्रबन्ध र विकास

खण्ड (क) – (५० अङ्क)

(३ प्रश्न × १० अङ्क र १ प्रश्न × २० अङ्क)

१. शासकीय प्रबन्धका विविध पक्षहरू

- १.१ शासकीय (Governance) प्रबन्ध को अवधारणा र विकासक्रम
- १.२ नेपालमा संवैधानिक विकासक्रम र नेपालको संविधान
- १.३ राज्यशक्तिको बांडफांड, शक्ति पृथकीकरण र सन्तुलन
- १.४ नेपालमा संघीय शासन प्रणाली
- १.५ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा अन्तरसम्बन्ध
- १.६ सुशासन, पारदर्शिता र सूचनाको हक
- १.७ सामाजिक न्याय, सामाजिक सुरक्षा र समावेशीकरण
- १.८ विविधता व्यवस्थापन

२. सार्वजनिक सेवा

- २.१ सार्वजनिक सेवाको अवधारणा, विशेषता र आधारभुत मान्यताहरू (Values)
- २.२ सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन
- २.३ सार्वजनिक सेवाको निर्माण, व्यवस्थापन र चूनौती
- २.४ सार्वजनिक संस्थानहरूबाट प्रवाह गरिने सेवाहरू
- २.५ गुनासो व्यवस्थापन र ग्राहक सम्पर्क व्यवस्थापन (Customer Relations Management)
- २.६ सार्वजनिक जवाफदेहिता, उत्तरदायित्व, जिम्मेवारी, नैतिकता, ईमान्दारिता र व्यवसायिकता
- २.७ नागरिक कर्तव्य, मानवीय मूल्य र मान्यता
- २.८ संस्थागत सुशासन र संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व
- २.९ सेवा प्रवाहमा विद्युतीय शासन (e- Governance)
- २.१० भ्रष्टाचार र संगठित अपराध

खण्ड (ख) – (५० अङ्क)

(३ प्रश्न × १० अङ्क र १ प्रश्न × २० अङ्क)

३. संस्थागत ज्ञान

- ३.१ नेपालमा सार्वजनिक संस्थान
- ३.२ नेपाल खानेपानी संस्थानको उद्देश्य, संगठनात्मक संरचना, प्रमुख कार्य तथा सेवा क्षेत्र
- ३.३ पानीका विभिन्न श्रोत, श्रोत संरक्षणका उपाय तथा उपलब्ध श्रोतको दिगो उपयोग, भूमिगत तथा आकाशे पानीको प्रयोग
- ३.४ घरायसी, व्यवसायिक तथा ठूलो परिमाणमा पानी प्रशोधनका विधि
- ३.५ पानीको कारण हुन सक्ने रोगव्याधी तथा सो को रोकथामका उपाय
- ३.६ पानीजन्य विपद् र सो को व्यवस्थापन
- ३.७ नेपालमा खानेपानी व्यवस्थापनमा प्रयोग गरिएका मोडेल
- ३.८ खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धित क्षेत्रमा भएका असल अभ्यास, निकायगत समन्वय र सम्बन्ध
- ३.९ दिगो विकास लक्ष्य, खानेपानीको गुणस्तरमान र नेपालमा पानीको गुणस्तर
- ३.१० World Water Council र International Water Association

नेपाल खानेपानी संस्थान

खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम
स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : लेखा, तह : ८, पद : सहायक प्रबन्धक

४. सेवासँग सम्बद्ध कानून

- ४.१ राष्ट्रिय खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता नीति, २०८०
- ४.२ नेपाल खानेपानी संस्थान ऐन, २०४६
- ४.३ नेपाल खानेपानी संस्थानको कर्मचारी सेवा शर्त सम्बन्धी विनियमावली, २०८१
- ४.४ खानेपानी तथा सरसफाई ऐन, २०७९ र खानेपानी तथा सरसफाई नियमावली, २०८१
- ४.५ खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड ऐन, २०६३
- ४.६ राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड, २०७९
- ४.७ खानेपानी तथा सरसफाई सेवा महशुल तथा सेवा शुल्क (निर्धारण सम्बन्धी) कार्यविधि, २०८१
- ४.८ वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७
- ४.९ सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४
- ४.१० आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७
- ४.११ उपभोक्ता हित संरक्षण ऐन, २०७५
- ४.१२ सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) ऐन, २०६४ तथा नियमावली, २०६५
- ४.१३ सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ तथा नियमावली, २०६५
- ४.१४ भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९

नेपाल खानेपानी संस्थान

खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम
स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : लेखा, तह : ८, पद : सहायक प्रबन्धक
द्वितीय पत्र : सेवा सम्बन्धी
खण्ड (क) – (५० अङ्क)
(३ प्रश्न × १० अङ्क र १ प्रश्न × २० अङ्क)

१. लेखा प्रणाली सम्बन्धी आधारभूत अवधारणा र वित्तीय जवाफदेहिता
  - १.१ लेखा र लेखा प्रणालीको उद्देश्य, महत्व र सिद्धान्त
  - १.२ नेपाल सरकारको लेखा प्रणाली, सार्वजनिक क्षेत्रमा प्रयोग गरिने लेखा प्रणाली
  - १.३ वित्तीय, लागत तथा व्यवस्थापकीय लेखा प्रणाली
  - १.४ लेखा प्रणालीका विविध क्षेत्र : वित्तीय लेखांकन, व्यवस्थापन लेखांकन, लागत लेखांकन, आम्दानी लेखांकन, जिम्मेवारी लेखांकन
  - १.५ नेपालको सार्वजनिक खरिद प्रणाली
  - १.६ सार्वजनिक कोषको उपयोगमा नैतिकता र नैतिकताका सवाल (Ethics and ethical issues)
  - १.७ नेपालको सार्वजनिक जवाफदेहिता संयन्त्र (Nepal's public accountability system)
  - १.८ वित्तीय कार्यकुशलता मापन गर्ने साधन, वित्तीय जवाफदेहिता आश्वस्त तुल्याउने कानूनी र संस्थागत प्रावधान
  - १.९ लेखा उत्तरदायी व्यक्तिको भूमिका र पेशागत आचरण
२. लेखा अभिलेख र लेखामान (Accounting Standards) सम्बन्धी जानकारी
  - २.१ लेखाङ्कन समीकरण (Accounting Equation) तथा लेखाको वर्गीकरण
  - २.२ खाता सूची (Charts of Accounts) तथा राजस्व व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (RMIS)
  - २.३ नाफा नोक्सान हिसाब, सन्तुलन परीक्षण (Trial Balance), बैंक हिसाब मिलान विवरण (Bank Reconciliation Statement)
  - २.४ लेखा अभिलेखमा देखिने त्रुटी तथा सुधार गर्ने तरिका
  - २.५ विभिन्न आवधिक आर्थिक तथा वित्तीय प्रतिवेदन, सो सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था, प्रतिवेदन तयार गर्ने विधि, प्रकृया र प्रतिवेदन प्रस्तुतीकरण
  - २.६ लेखामानको अर्थ आवश्यकता महत्व र उपादेयता
  - २.७ नेपाल लेखामान (Nepal Accounting Standards)
  - २.८ नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान (Nepal Financial Reporting Standards)
  - २.९ अन्तरराष्ट्रिय वित्तीय प्रतिवेदन प्रणाली (International Financial Reporting System)
  - २.१० नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (Nepal Public Sector Accounting Standards)
३. आर्थिक विवरण र लेखांकन नीतिहरू
  - ३.१ लेखांकन अभिलेख प्रवाह (Accounting Flow Chart)
  - ३.२ आर्थिक कारोवारको विश्लेषण, लेखांकनका चरणहरू
  - ३.३ प्रारम्भिक लेखांकन र खातामा प्रविष्टि
  - ३.४ आधारभूत वित्तीय विवरणहरूको तयारी (Preparation of Financial Statements)
    - ३.४.१ आय तथा व्यय विवरण (Income & Expenditure Statement)
    - ३.४.२ वासलात (Balance Sheet)
    - ३.४.३ नगद प्रवाह विवरण (Cash Flow Statement)
    - ३.४.४ फण्ड प्रवाह विवरण (Fund Flow Statement)

नेपाल खानेपानी संस्थान

खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम

स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : लेखा, तह : ८, पद : सहायक प्रबन्धक

- ३.४.५ Proactive Disclosure
- ३.५ वित्तीय/आर्थिक विश्लेषण: Liquidity Ratios, Profitability ratios, Activity Ratios, Leverage Ratios, Productivity Ratios
- ३.६ लेखांकन नीतिहरू
  - ३.६.१ ह्रास कट्टी (Depreciations)
  - ३.६.२ वक्यौता व्यवस्थापन (Debtors management)
  - ३.६.३ खरीद व्यवस्थापन (Procurement management)
  - ३.६.४ जिन्सी खर्च र मुल्यांकन (Inventory expenses and evaluation)
  - ३.६.५ चालु पूँजी व्यवस्थापन (Working capital management)
  - ३.६.६ कम्पनी स्थापना, शेयर र ऋणपत्रसम्बन्धी जानकारी
  - ३.६.७ पूँजी संरचना (Capital Structure) को लेखांकन
  - ३.६.८ मुल्यस्तर (Price Level) परिवर्तनको लागि लेखा विधि
  - ३.६.९ पूँजीगत बजेट तथा लगानी (Capital Budgeting and Investment)
- ३.७ लेखांकन समायोजन (Accounting adjustments)
- ३.८ Evaluation of bids: Local bids, International bids, Evaluation Standards

खण्ड (ख) – (५० अङ्क)

(३ प्रश्न × १० अङ्क र १ प्रश्न × २० अङ्क)

४. आर्थिक प्रशासन

- ४.१ आर्थिक प्रशासन, आर्थिक अनुशासन र वित्तीय व्यवस्थापन
- ४.२ बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियन्त्रण
- ४.३ वित्तीय योजना (Financial planning)
- ४.४ एकल खाता कोष : परिचय, उद्देश्य, विशेषता तथा महत्व
- ४.५ कर : सिद्धान्त, प्रकार तथा नेपालमा कर प्रणालीको वर्तमान स्वरूप र कार्यान्वयनको अवस्था (मूल्य अभिवृद्धि कर, आयकर, अन्तःशुल्क, भंसार महसूल, स्थानीय कर तथा अन्य कर)
- ४.६ अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँड

५. वैदेशिक सहायतामा संचालित आयोजनाको वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

- ५.१ वैदेशिक सहायता (ऋण तथा अनुदान) मा संचालित कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको कार्यक्रम तथा क्रियाकलाप निर्धारण तथा तर्जुमा प्रकृया
- ५.२ वैदेशिक सहायताको प्रकार, भुक्तानी, लेखांकन तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्ने प्रावधान
- ५.३ वैदेशिक सहायताका आयोजनामा कोषपूर्ति कोष (Imprest Fund) तथा डेजीग्नेटेड कोष (Designated Fund), सोधभर्ना तथा कोष पूर्ति (Reimbursement and Replenishment), शोधन भौचर (Disbursement Voucher) सम्बन्धी प्रावधान
- ५.४ वैदेशिक सहायता प्रदान गर्ने द्विपक्षीय तथा बहुपक्षीय (Bilateral and Multilateral) अन्तर्राष्ट्रिय विकास तथा वित्तीय र द्विपक्षीय संस्था - विश्व बैंक, एशियाली विकास बैंक, यूरोपियन यूनियन, अमेरिकी सहयोग नियोग, जापान, अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्था र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको वैदेशिक सहयोग सम्बन्धी भूमिका र कार्यान्वयन स्थिति

नेपाल खानेपानी संस्थान

खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम

स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : लेखा, तह : ८, पद : सहायक प्रबन्धक

६. लेखा परीक्षण तथा नियन्त्रण

- ६.१ लेखापरीक्षणको परिचय, उद्देश्य, आधारभूत सिद्धान्त र प्रकार
- ६.२ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली र यसका तरिका
- ६.३ कार्यमूलक लेखापरीक्षण, व्यवस्थापन लेखापरीक्षण, कर लेखापरीक्षण, प्राविधिक परीक्षण
- ६.४ बेरुजुको प्रकार, प्रवृत्ति, बेरुजु फछ्यौट र वित्तीय जोखिम (Fiduciary Risk) न्यूनिकरण तथा आर्थिक अनुशासनमा लेखा परीक्षणको भूमिका
- ६.५ सरकारी स्वामित्वका संगठित संस्थाको लेखापरीक्षण व्यवस्था
- ६.६ सामाजिक लेखापरीक्षण (Social Audit) र सार्वजनिक सुनुवाई (Public Hearing)
- ६.७ नेपाल लेखा परीक्षणमान (Nepal Auditing Standards) - NSA 200, 210, 230, 240, 300, 320, 550 & 580)
- ६.८ लेखापरीक्षण सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्था- महालेखा परीक्षक (Auditor General of Nepal), ICAN, INTOSAI, ASOSAI

७. वित्त व्यवस्थापन (Financial Management)

- ७.१ वित्त व्यवस्थापनका सिद्धान्त
- ७.२ वित्तीय विवरण विश्लेषण (Financial Statement Analysis)
- ७.३ लाभ हानी पारविन्दु विश्लेषण (Break-even Point Analysis)
- ७.४ जोखिम विश्लेषण (Risk Analysis)
- ७.५ पुँजीको स्रोत र यसको उपयोगको विश्लेषण
- ७.६ संयुक्त लगानी वित्त व्यवस्थापन (Consortium Investment/Joint Investment Management)
- ७.७ Financial Information System
- ७.८ Contemporary economic and financial issues in Nepal

८. सम्बद्ध कानून

- ८.१ लेखा परीक्षण ऐन, २०७५
- ८.२ सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४
- ८.३ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ र नियमावली २०७७
- ८.४ राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४
- ८.५ अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- ८.६ आयकर ऐन, २०५८ तथा आयकर नियमावली, २०५९
- ८.७ मुल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ तथा मुल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३